

1950 JUN
244

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MUZSIKA

MAGYAR SZERZŐK ESTJE — TANULSÁGOKKAL

A Magyar Zeneművészek Szövetsége harmadik szerzői estjét rendezte meg április 14-én, *Dávid Gyula, Kadosa Pál, Szelényi István* és *Szokolay Sándor* műveiből.

Ez a legutóbbi alkalom annyiban tért el a megelőző kettőtől, hogy nem egy-egy zeneszerző műveiből válogatta műsorát, mint am azok *Farkas Ferenc*ből és *Kósa György*ből, hanem négy szerző alkotásait tűzte ki — részben praktikus okokból, abból a megfontolásból, hogy több szerző darabjainak hallgatása változatosabb képet mutat, a hallgatónak is könnyebb, friss zenei élmény. De van ennek a módszernek még egy sokkal súlyosabb következménye is: *egyes szerzők helyett a magyar zeneszerzésre, a magyar zeneéletre irányítja a figyelmet.* Ezzel sokkal inkább zenepolitikai eseménnyé teszi a szerzői esteket és sokkal inkább kényszerít átfogó következtetések levonására. Ez a tulajdonsága mindjárt az első alkalommal kiderült. Lehet műsort jobban, szerencsésebben összeállítani. De hogy ez az est szakmai körökben általánosságban elégedetlenséget keltett, az nem elsősorban ennek az egy műsornak fogyatékoságaiból eredt, hanem sokkal mélyebb okok tüneteit vétezi észre.

Mondogatják, hogy a hangversenyen többnyire ismert darabokat hallottunk. Igaz, talán lehetett volna több, sohasem hallott művet, bemutatót kipróbálni a műsorban társított zeneszerzőkből is. Mondogatják, hogy *Szelényi István* dalainak előadott csoportja túl hosszú időt vett igénybe egy tömbben. Ez is igaz; az első, hosszabb lélegzetű darab nem bírt volna meg annyi rövidebbet maga után, különösen ismétlésekkel. Vagy talán még inkább az első lehetett volna elhagyni a finomabban munkált rövidebbek kedvéért. Mondogatnak még több mindent, sok dologban igazuk is van, de ezek az egyes igazságok csak felületet mutatnak. A felület átvilágításával pedig mélyebre is láthatunk.

Részgazságok felületén kalandoznánk, ha megelégednénk egyes zeneszerzők, egyes művek bírálatával. Ez is hozzátartozik az egészhez, s örömmel ismétljük megint többek véleményét, mint a magunkét: *Szokolay Sándor* hegedűszonátája és eredetileg zenekari kíséret-

tel írt *Weöres-dalai* ezúttal is rokonszenvesen mutatták be a fiatal szerzőt. Még természetesen keveredik műveiben a közölnivaló saját feszültsége és a felfedezett kifejezőmód, a birtokba vett stílárís eszközök boldog gyakorlatának öröme. Szerencsés ifjú dilemma! De közölnivalója — úgy látszik — valóban van, stílárís készsége is megérdemli, hogy időnként belefeledkezék és főleg, hogy tovább fejleszse. Majd egymásra talál a kettő szerveesebben is és a játék komolyra válik. Már játéknak is elég komoly. — Ebbe a felsorolásba tartozik *Kadosa Pál* kétszer öt bagatelle is: zenéjét legjobb tulajdonságainak érett egységében mutatja be. Szemérmes lírája szellemességbe öltözik, nyelvezete a kis formák remek, tonális meglepetésekkel és polifón ötletességgel fűszerezett megfogalmazásában saját legjobb, legégyénibb hagyományait ébreszti fel. Ezt is jó papírra tenni. — *Dávid Gyula* már ismert dalaiban és jó divertimento-ízű fúvósötösében nem lepett meg a biztos mesterség könnyű eleganciája. — *Szelényi István* említett dala mellé egytétéles, *Liszt-témára* írt zongoraver-senyét mutatta be. A tudós *Liszt-kutató* filológiai szívenvédelye tusakodik benne a zeneszerző mászmódu közlésvágyával. Ezúttal — úgy éreztük — a filológus igényes tudományos problémáját a zeneszerző *Szelényinek* nem eléggé sikerült zenévé átstilizálnia. Konvulzív hangja sok helyütt vázlatzerű.

*

Ennyit mondhatnánk magáról a hangversenyről. Nem mintha nem időzhetnénk még tovább is egyes művek elemzésénél, hanem azért, mert ez a néhány vonás elég lesz további következtetésekhez. Jól kiegészítik azt az utóbbi egy-két év bemutatóiból leszűrt tapasztalatunkat, hogy zeneszerzőink nagy része lázas stíluskeresésben van. Számbavenni az európai zene kifejezőeszközeinek hús, vagy helyt-helyt még több éves fejlődését, feldolgozni saját műhelyükben, új eszközökkel helyettesíteni, felrisszítani, kiegészíteni a régi és — valljuk be — az elmúlt évtizedben eléggé kiuzsorázott frazeológiát: ezek a gondok jelentkeznek sok elmélyedő műhelymunkán.

Nem egy szerzőnk megpróbál visszatérni egy korábbi hangjához, onnan újrakezdeni a stílusplasztikát, lehányva néhány felvett, külsőleges, uniformizált sablont. Különösen izgatja ez a kérdés a fiatalokat, akik ilyen tekintetben rendszerint türelmetlenebbek és sokszor igényesebbek is.

Lehet, hogy hozzájuk kell sorolnunk olyanokat is, akiket talán még kettős könyvvitelre ragad a szükség. No, nem valamilyen lelkiismereti kettősségre, művészi kétkulacsosságra gondolunk, csak egyszerűen arra a praktikus kényszerre, hogy napi igény és saját megélhetésük megkívánja tőlük a begyakorlott módon írt „használati”-darabokat. Közöttük, mögöttük pedig (inkább csak sejtjük, mint tudjuk) bizonyára érlelik az új művészi gondolatokat és eszközöket, hogy adott pillanatban nyilvánosságra lépjenek velük.

Ennek a keresésnek csak örülhetünk. Az új kísérletek többé-kevésbé sikerült eredményeit valamiféle zord kultúrpolitikai intellemmel lehvastani, eltiltani, egyenlő volna a művészettel szembeni teljes értelenséggel. Nem lehet tudomásul nem venni, hogy a művészi stílusok megrekedése, elszegényedése, egyoldalúvá sivárodása nemcsak jele lehet az eszmei megrekedésnek, hanem az új stílusélmények forrásainak kiapadása az eszmei szegényedést elő is idézheti. Hiszen a művészi gondolatvilág mindig az élmények, jelenségek ezerszínű, újból és újból impresszionáló virágoskertjéből frissül fel, szüreteli műveinek mézét. Zeneszerek a zenei élmények sokfélesége nem elhanyagolható indítás új gondolatokra. — Másrészt a művész épp úgy nem alkothat tovább az egész világ legújabb eredményeinek ismerete nélkül (még akkor sem, ha nem fogadja el valamennyit!) mint ahogy a tudós sem. Ha ugyanis a legújabb kutatások ismerete nélkül dolgozik, abban a veszélyben forog, hogy előbb-utóbb fáradtságosan és átszellemült lelkesedéssel fedezi fel a puskaport. Ezt a fényűzést nem engedhetjük meg magunknak. Ezért örülünk az újító vágy megnyilatkozásainak, még ha eredményeik pillanatnyilag nem látszanak is olyan simáknak és tetszetőseknek, mint a begyakorolt régiek.

De éppen itt a bökkenő. Mert a zenetörténetben a stíluskeresések — tudva vagy nem tudva (minél később, annál tudatosabban) — mindig meghatározott célkitűzések nyomában kutattak. A létrejött új stílusok már csak az eszmei célok valamilyen megvalósulását jelezték. Nálunk pedig ezúttal — egyelőre — még

semmilyen átfogó körvonala nem rajzolódik ki egyes elszigetelt, egyéni stílusműhelyeknek. Ez pedig már nem egyszerűen az egyes zeneszerzők hibája —, mert a zenetörténet tanít arra is, hogy az ilyen stílusok mindig közösségi munka eredményei, még ha az öröklésben a közösség tagjai homályba is borulnak, és az eredmények egy-egy nagy névhez tapadnak. De még ez a szűk szakmai közösség is tehetetlen magában, eleven közösség-bázis, pezsgő zenei közélet nélkül. Így ez a mostani szétdarabolt-ság egyenes következménye zeneéletünk, elsősorban alkotó tevékenységünk szervezatlenségének —, dezorganizáltságának és anarchiájának. Ez a legsúlyosabb következtetés, amit a harmadik szerzői estből levonhatunk. Mesz-sze vezetne, nem is feladatunk ez alkalommal, hogy a dezorganizáció valamennyi veszélyes tünetét felsoroljuk és elemezzük, sejtessük várható következményeit. Sapiienti sat: hogy ez így nincs jól, azt mindenki érzi, látja és tudja. S ha egyesek még most is kényelmesnek tartják a szervezatlenség „szabadságát”, hamarosan kit-kit egyénenként — és zeneszerzésünket egészében is — meg fognak győzni a fejlemények a helyzet kártékonyságáról, sorvasztó voltáról. Jó volna ezt a keserű tapasztalatot megelőzni.

Ezért volt jó áttérni az egyéni estekről a közösekre, hogy ezt világosan lássuk. Úgy látszik máris, hogy zenésztársadalmunk egy része gondolkozóba esett az eddigiekben. Talán remélhetjük, hogy ez a gondolkozás szakmai vitákat vált majd ki és a célkitűzések lassú tisztázásához vezet. Nincs is szükség hosszú és látványos vitaülésekre, csak annyi kitűnő zeneszerzőnk okos belátására, készségére egymás műveinek hallgatásához, baráti megbeszéléséhez. Így könnyebben mehet. S mi lenne, ha éppen a további szerzői estek válnának kristályosodási pontokká?

*

Igazán kár volna, hogyha ezek a felhős gondolatok elfeledtetnék velünk a harmadik szerzői est áldozatos, kitűnő művészeit, akik most is megszólaltatták a műsor darabjait. A műsor rendjében Simor Andrásnak, Sándor Juditnak, Rösler Endrének, Kósa Györgynek, Török Erzsébetnek, a Budapesti Fúvósötösnek, Arató Pálnak és Hidas Frigyesnek kell köszönetet mondanunk, bizonyára a szerzők nevében is.

Ujfalussy József